

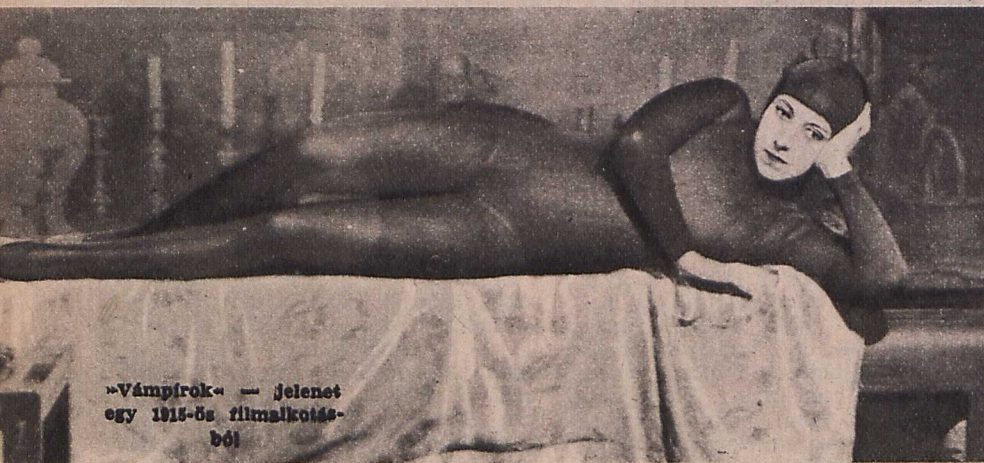
A KÉP MEGMOZDUL

Nevezetes dátum 1895. december 28 a drámai művészetek történetében: megnyílt a világ első mozija Párizsban, a Boulevard des Capucines egyik házában (ma: Rue du Premier Film); egy megbukott, kis »Grand Café« szűk helyiségében. Az első előadás 35 főnyi meghívott közönsége álmélkódó szemekkel nézte a meg-elevenedett fényképet, elragadtatással gyönyör-

des Capucines házában, majd a következő években szerte a világban, vásárok sátormozijában, besötétített mellékkutcai kis kávéházakban vagy üzlethelyiségekben megnyitott kis »Bioskop«-ban még nem követeltek mesét a filmjelenetekről, annyira kielégítette őket a friss csoda, a megelevenedett kép.

Igy történt, hogy a ke-rek cselekményű drámai filmet megelőzte a film-

ványait fogta meg, amiknek szenzációját csak a mozgófényképi visszaadás adta: »Vasúti állomás, közeledő vonat, kiszálló utasok«, »Munkások kiözönlenek egy gyár kapuján«, Folyón haladó, füstölgő gőzhajó«, A Tuillériák szökőkútja«. Ez utóbbiak már »természetes felvételek«. Feltűnedeznék genre-jelenetek is: »Csatározás hógolyókkal«, »Kakasviadal«, »Két bo-

»Vámpírok« — jelenet egy 1915-ös filmalkotásból

ködött az egy-kétperces jelenetekben, kis semiségekben, amiket alig méltatott volna pillantásra, ha a valóságban találkozik velük, de itt a vásznon lelkesen csodálat meg. A nézők megéreztek a látványban az emberi szellem új diadalát, egy új varázslást, az eleven életnek, a repülő pillanatoknak fogvatartását, a bádogdobozba zárt, konzervált mozgást, az élet új halhatatlanságát.

Az ősi moziműsorok nézői, ott a Boulevard

híradó és az úgynevezett »természetes felvétel«. Elegendő mindkét fajtából néhánynak a címét sorolni el, hogy kitűnjék, miből állott az ősmozik műsora az első esztendőkből. A filmhíradó aktualitást, riportos beszámolót csak ritkán adott, az akkori technikai nehézségek miatt. Ilyenek tehát csak elvéve jelentek meg a moziban: »A nápolyi herceg házasságkötése«, »Karneváli menet Nizzában« és a többi csak az életnek apró-cseprő lát-

hóc tánca rezgő lábakkal.

De a filmhíradók és természetes felvételek mellett olyan jelenetek is feltűnedeznék, amikben a filmnek, mint új drámai művészetnek csírája rejtett, hiszen ezeket nem az élet produkálta: valakinek elképzelése nyomán kelték életre, valakinek, aki még egy személyben volt filmproducer, filmíró, filmrendező, filmoperatőr: »Buffalo Bill vadnyugati jelenete«, vagy még inkább egy

filmsceke: »L'arroseur arrosé«, a gumicsővel öntöző kertész véletlenül nyakonönt egy suhancot, ez bosszúból a háta mögé kerül, rálép a gumicsőre, és amikor a kertész vizsgálja, hogy mi a baj, felemeli lábát, s ezzel megereszti a vízsugarat a kertész arcába.

De minden csoda csak három napig tart: az ősmozi közönsége is megszokta az új csodát és mivel mint tömeg együtt ült a vászon előtt, követte a cselekményt, a drámát, a játékot, épkezláb, kerek mesével.

Már a kezdet kezdetén feltűnt a film első nagy úttörője is, a francia Georges Méliès, aki virágzó bábjáték-színpadának modott búcsút a film kedvéért. Nagy lelkesedéssel veti rá magát az új feladatra és az első sikerek után 1897-ben felépíti a világ első igazi filmstúdióját Montreuil-ben és megalakítja filmvállalatát »Starfilm« néven. A következő másfél évtizedben mintegy 4000 film került ki műterméből. De nem szabad terjedelmes filmdarabokra gondolni: egy-egynek hosszúsága 10—20 méter, később sem több, mint legfeljebb 100 méter, lejátszásban ½—1, illetve 5 perc. Így az egy órás moziműsor 8—10 vagy még több filmből állott.

Georges Méliès filmjeinek nagy többsége már nem filmhíradó volt és nem természetes felvétel, hanem játékfilm, színészsereplőkkel. De kerek mesét csak a ké-

Méliès-nek, a film úttörőjének fantasztikus filmalkotása 1902-ből. Címe: »Utazás a holdba«

sőbbiek adtak. Az apróbb-nagyobb filmscekek többnyire fantasztikus vagy meseszerű tárgyúak voltak, telve bohózatos vagy misztikus, csodás fordulatokkal. Ezekhez kifogyhatatlanul ontotta Méliès a trükkös eljárásokat, amiket ő fedezett fel elsőnek.

A sokasodó eszközök birtokában bonyolultabb szövési játékfilmekre is vállalkozni mer: 1899-ben forgatja a »Cendrillon« c. mesejátékot, a következő évben az első történeti filmet »Jeanne d'Arc« címűt, de továbbra is főként a meseszerű

és fantasztikus témák vonzzák. Ezért kicsúszik a vezetés a kezéből és nem tudja állni a versenyt azokkal az új produkciókkal, amik a hosszabb lélegzetű filmregényt, vagy filmdrámát teremtik meg, reális cselekménnyel, reális színészi játékkal.

Méliès bukása új korszak jele volt, új irányzaté, amit ő már nem tudott megnyergelni. »A nagy vonatrablás« (The Great Train Robbery) c. film a filmművészet nagy fordulatát jelentette, a filmművészet őskora után a film hőskorának kezdetét.

HEVESY IVÁN

A »Gróf Monte Cristo« — ahogy 1918-ban képzeik